

Exam. Code : 103203

Subject Code : 1113

B.A./B.Sc. 3rd Semester

MUSIC (Instrumental)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—50

Note :— Attempt five questions in all, first question is compulsory. All questions carry equal marks.

1. (i) Pt. Sharang Dev wrote the Granth :
- (a) Natya Shastra
 - (b) Sangeet Ratnakar
 - (c) Sangeet Darpan
 - (d) Raag Darpan
- (ii) In which Swar, Baj String of Sitar is tuned ?
- (a) Mandar Madhyam
 - (b) Shadaj
 - (c) Mandar Pancham
 - (d) Nishad
- (iii) With which Gayan Shailly Ek Taal is played ?
- (a) Dhrupad
 - (b) Dhamar
 - (c) Thumri
 - (d) Khyal
- (iv) Who was the first Rabab Player of Gurmat Sangeet Tradition ?
- (a) Bhai Mardana Ji
 - (b) Guru Nanak Dev Ji
 - (c) Guru Ram Das Ji
 - (d) Guru Arjan Dev Ji

- (v) What is the sign of Khali ?
(a) \times (b) +
(c) 0 (d) 1
- (vi) On which instrument Sool Taal is played ?
(a) Dholak (b) Tabla
(c) Dhol (d) Pakhawaj
- (vii) Name the category of Sitar :
(a) Ghan (b) Sushir
(c) Avnadh (d) Tat
- (viii) Jati of Raag Sorath :
(a) Sampooran (b) Audav
(c) Shadav (d) None of above
- (ix) How many Shruties are there in Indian Music ?
(a) 24 (b) 20
(c) 22 (d) 26
- (x) Gurmat Sangeet is a :
(a) Singing style
(b) Gurbani Recitation
(c) Vadan Sangeet
(d) None of the above
2. Write a Drut Gat in notation in Raag Bhimplasi with two Toras.
3. Write life sketch and contribution of Ustad Inayat Khan in the field of music.

4. Define Meend and Khatka.
5. Compare Raag Asawari and Jaunpuri.
6. Give an introduction of Ek Taal and write its Dugun also.
7. What do you know about Naad ? Write in detail.
8. Write the historical development of music during Pt. Sharang Dev period.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਭ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ ਹਨ।

1. (i) ਪੰ. ਸ਼ਾਰੰਗ ਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ?

(ੳ) ਨਾਟਯ ਸ਼ਾਸਤਰ	(ਅ) ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ
(ੲ) ਸੰਗੀਤ ਦਰਪਣ	(ਸ) ਰਾਗ ਦਰਪਣ
- (ii) ਸਿਤਾਰ ਦੀ ਬਾਜ ਦੀ ਤਾਰ ਕਿਸ ਸੂਰ ਤੇ ਮਿਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(ੳ) ਮੰਦਰ ਮਧਿਅਮ	(ਅ) ਸ਼ੜਜ
(ੲ) ਮੰਦਰ ਪੰਚਮ	(ਸ) ਨਿਸ਼ਾਦ
- (iii) ਇੱਕ ਤਾਲ ਕਿਸ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(ੳ) ਧਰੁਪਦ	(ਅ) ਧਮਾਰ
(ੲ) ਠੁਮਰੀ	(ਸ) ਖਿਆਲ

(iv) ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਬਾਬ ਵਾਦਕ ਕੌਣ ਸਨ ?

(ੳ) ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ

(ਅ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

(ੲ) ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ

(ਸ) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ

(v) ਖਾਲੀ ਦਾ ਕੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

(ੳ) \times (ਅ) $+$

(ੲ) 0 (ਸ) 1

(vi) ਸੂਲ ਤਾਲ ਕਿਸ ਸਾਜ਼ ਤੇ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(ੳ) ਢੋਲਕ (ਅ) ਤਬਲਾ

(ੲ) ਢੋਲ (ਸ) ਪਖਾਵਜ

(vii) ਸਿਤਾਰ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿਸ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ?

(ੳ) ਘਨ (ਅ) ਸੁਸ਼ਿਰ

(ੲ) ਅਵਨੱਧ (ਸ) ਤੱਤ

(viii) ਰਾਗ ਸੋਰਠ ਦੀ ਜਾਤੀ :

(ੳ) ਸੰਪੂਰਣ

(ਅ) ਔੜਵ

(ੲ) ਸ਼ਾੜਵ

(ਸ) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(ix) ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ਰੂਤੀਆਂ ਹਨ ?

(ੳ) 24 (ਅ) 20

(ੲ) 22 (ਸ) 26

- (x) ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਕੀ ਹੈ ?
- (ੳ) ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ
(ਅ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਇਨ
(ੲ) ਵਾਦਨ ਸੰਗੀਤ
(ਸ) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
2. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਦੀ ਦਰੁਤ ਗਤ ਦੇ ਤੋੜਿਆਂ ਸਹਿਤ ਲਿਪੀਬਧ ਕਰੋ।
3. ਉਸਤਾਦ ਇਨਾਯਤ ਖਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖੋ।
4. ਮੀਂਡ ਅਤੇ ਖਟਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
5. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ ਅਤੇ ਜੋਣਪੁਰੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ।
6. ਇੱਕ ਤਾਲ ਦਾ ਪਰਿਚੈ ਦੇ ਕੇ ਉਸਦੀ ਦੁਗੁਣ ਲਿਖੋ।
7. ਨਾਦ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।
8. ਪੰ. ਸ਼ਾਰੰਗ ਦੇਵ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :- ਕੁਲ ਪਾँਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ। ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਕੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ ਹੈ।

1. (i) ਪੰ. ਸ਼ਾਰੰਗ ਦੇਵ ਨੇ ਕੌਨਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕੀ ?
- (ਅ) ਨਾਟ੍ਯਸ਼ਾਸ਼ਟ੍ਰ (ਬ) ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ
(ਕ) ਸੰਗੀਤ ਦਰਪਣ (ੳ) ਰਾਗ ਦਰਪਣ
- (ii) ਸਿਤਾਰ ਕੇ ਭਾਜ ਕੀ ਤਾਰ ਕਿਸ ਸੁਵਰ ਮੇਂ ਮਿਲਾਈ ਜਾਤੀ ਹੈ ?
- (ਅ) ਸਨਦ੍ਰ ਸਘ੍ਯਸ (ਬ) ਷ੳਯ
(ਕ) ਸਨਦ੍ਰ ਪੰਚਸ (ੳ) ਨਿ਷ਾਦ

(iii) एक ताल किस गायन शैली के साथ बजाई जाती है ?

- (अ) ध्रुपद (ब) धमार
(क) ठुमरी (ड) ख्याल

(iv) गुरुमति संगीत परम्परा के प्रथम रबाब वादक कौन थे ?

- (अ) भाई मरदाना जी (ब) गुरु नानक देव जी
(क) गुरु राम दास जी (ड) गुरु अर्जन देव जी

(v) खाली का चिन्ह क्या होता है ?

- (अ) \times (ब) $+$
(क) 0 (ड) 1

(vi) सूल ताल किस वाद्य पर बजाई जाती है ?

- (अ) ढोलक (ब) तबला
(क) ढोल (ड) पखावज

(vii) सितार वाद्यों के किस वर्ग में आती है ?

- (अ) घन (ब) सुषिर
(क) अवन्द (ड) तत

(viii) राग सोरठ की जाती :

- (अ) संपूर्ण
(ब) औड़व
(क) षाड़व
(ड) उपरोक्त में से कोई नहीं

(ix) भारतीय संगीत में कितनी श्रुतियां हैं ?

- (अ) 24 (ब) 20
(क) 22 (ड) 26

(x) गुरमत संगीत क्या है ?

(अ) गायन शैली

(ब) गुरबाणी गायन

(क) वादन संगीत

(ड) उपरोक्त में से कोई नहीं।

2. राग भीमपलासी की द्रुत गत दो तोड़ों सहित लिपिबद्ध करें।
3. उस्ताद इनायत खाँ का संगीत के क्षेत्र में योगदान तथा जीवनी लिखें।
4. मीड तथा खटका की व्याख्या करें।
5. राग आसावरी तथा जौनपुरी की तुलना करें।
6. एक ताल का परिचय देकर उसकी दुगुन लिखें।
7. नाद संबंधी आप क्या जानते हैं ? विस्तारपूर्वक लिखें।
8. पं. शारंग देव के समय हुए संगीत के ऐतिहासिक विकास के बारे में लिखें।